

1D 1518  
C-2 21/01/1977

STADS- EN DORPSGEZICHTEN EX AERTIKEL 20 VAN DE MONUMENTENWET

RAVENSTEIN, gemeente Ravenstein

Toelichting

Het te beschermen stadsgezicht omvat het op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, tekening nr. 122) door een stippellijn omgrensde gebied.

De bouw van het voormalige kasteel (ter plaatse van de huidige Kasteelse plaats) in 1360 kan worden beschouwd als het stichtingsjaar van Ravenstein. De stichter, Walraven van Valkenburg, aan wiens naam en kasteel de stad haar naam zal hebben ontleend, verplaatste zijn kasteel in dat jaar naar de Maas, waarschijnlijk in verband met een betere bescherming van zijn belangen op de tolheffing ter plaatse. Om praktische en wellicht uit veiligheidsoverwegingen zullen zijn dienaren, handels- en ambachtslieden, zich in zijn directe nabijheid hebben gevestigd. Een gracht, die dit geheel een zekere bescherming gaf, liep vanaf de kasteelgracht om de toenmalige rentmeesterij (ter plaatse van het huidige zusterklooster) door de pastorietaan, en waarschijnlijk zuidelijk van de Landpoort (in het meest noordelijke deel van de huidige Landpoortstraat) en voorts in noordoostelijke richting ter plaatse van de huidige bebouwing westelijk van de Nieuwstraat. Reeds op 4 mei 1380 verkreeg de plaats stadsrechten. In 1522 worden in opdracht van de landsheer de vestingwerken vernieuwd, die, zoals gebruikelijk in die tijd, een recht-hoekig karakter droegen. De situaties nabij de Kasteelse poort en van de Maaspoort herinneren hier nog aan. Aan de Landpoort herinnert alleen de naam van de naar deze poort genoemde straat.

Alhoewel na de grote brand op 10 juni 1606 de stad met uitzondering van het kasteel en een enkel huis werd verwoest, is zij met behulp van (rehabilitatie)premie van de landsheer, met behoud van het stratenplan in verband met de verdedigings-eisen, herbouwd. Tevens werd de stad daarbij uitgebreid:

naar het oosten (met name de bebouwing aan de Nieuwstraat) en aan de westzijde van de Walstraat en naar het zuiden (tussen de Molensingel en het zuidelijk deel van de Walstraat). In verband met een bezetting van Hollandse soldaten werden vanaf 1631 nieuwe, toenmalig moderne, stenen gebastioneerde vestingwerken aangelegd. Het gehele complex werd voorzien van een grachtengordel, die behoudens ter plaatse van de spoorlijn nog nagenoeg compleet aanwezig is. De vestingwerken zelf zijn na de vlucht van het staatsgarnizoen in 1672 onbruikbaar gemaakt. Slechts ondergronds resten de fundamenteën, terwijl in de loop der tijden de grachten aan de stadzijde successievelijk zijn opgevuld en in gebruik genomen als tuin.

De structuur van de nederzetting zelf is behoudens op een enkele plaats waar door een al te voortvarende hand de slopershamer werd gehanteerd praktisch geheel behouden gebleven. Ook in de bebouwing zelf spiegelt zich het historische beeld nog duidelijk af. Karakteristiek voor Ravenstein is, dat alhoewel het geheel slechts uit een tiental straten bestaat, dit geheel toch een duidelijk stedelijk aanzien heeft. Dit kenmerk wordt vooral bewerkstelligd door een aaneengesloten bebouwing met een duidelijk woonhuiskarakter. Ook daar waar in het recente of verdere verleden winkelvevestigingen zijn ontstaan, draagt de bebouwing door de veelal afwezigheid van grote etalages of grote winkelpuizen over het algemeen nog het karakter van een woning. De bebouwing zelf wordt voor het merendeel bepaald door twee verdiepingen met een kap, waarvan de nokrichting doorgaans loodrecht staat op de as van de straat. Dit onderstreept nog eens extra het individuele karakter van de afzonderlijke panden. De individualiteit der panden wordt bovendien versterkt door een verticale scandering in de architectonische vormgeving door toepassing van staande vensteropeningen.

Ten aanzien van de openbare ruimte wordt het karakter bepaald door de afwezigheid van verhoogde trottoirs. Kenmerkend hierbij is dat het straatprofiel alsmede de scheiding van functies tussen voetgangers en rijverkeer wordt verkregen door molgoten.

Alhoewel men mag stellen dat het beeld is opgebouwd uit de hiervoor afzonderlijk genoemde componenten, is er toch feitelijk slechts één noemer voor te vinden die onder dit geheel geplaatst kan worden, namelijk de wijze waarop dit geheel successievelijk door mensenhand is ontstaan en dat kan worden aangeduid met het begrip ambachtelijkheid.

Omdat dit geheel een beeld vormt van uitzonderlijk schilderachtige stedenbouwkundige schoonheid, is het gerechtvaardigd hiervoor een bescherming als bedoeld in artikel 20 van de Monumentenwet van toepassing te verklaren. Alhoewel deze bescherming niet de bedoeling heeft het als zodanig aangewezen gebied te bevriezen, zal er binnen het raam van de voor dit gebied te treffen stedenbouwkundige regelingen naar gestreefd dienen te worden dat het hiervoor genoemde karakter zoveel mogelijk wordt rechtgedaan. Het plan zal, gelet op de aanwezige karakteristieken een conserverend karakter moeten dragen, waarbij met name gelet dient te worden op de door het ambacht bindende eenheid en door de tijd gevormde variatie in het stadsgezicht.